

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΑΠΟΦΑΣΗ
(ΣΥΜ/3 /2017)

(άρθρου 2, παρ. 2, περ. ια' του Ν.4013/2011)

Η ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Στην Αθήνα σήμερα, την 21 Δεκεμβρίου του έτους δύο χιλιάδες δέκα επτά (2017) ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.00 π.μ. και επί της οδού Κεφαλληνίας 45 και Κόμνα Τράκα, όπου και τα γραφεία της, συνήλθε η **ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ** σε συνεδρίαση μετά από σχετική πρόσκληση του Προέδρου της, η οποία γνωστοποιήθηκε νομίμως σε όλα τα μέλη της Αρχής.

Από τα προσκληθέντα μέλη της Αρχής παρέστησαν κατά την συνεδρίαση τα ακόλουθα:

Πρόεδρος : Γεώργιος Καταπόδης

Μέλη: Δημήτριος Λουρίκας, Κωνσταντίνος Βαρδακαστάνης, Μαρία Στυλιανίδου, Δημήτριος Σταθακόπουλος και Ερωφίλη Χριστοβασίλη,

Τα λοιπά τακτικά και αναπληρωματικά μέλη, καίτοι προσκληθέντα, δεν προσήλθαν.

Γραμματέας: Μαρία Αντωνοπούλου, Π.Ε. Διοικητικού - Οικονομικού.

Εισηγήτρια: Ελένη Σταθοπούλου, Νομικός, Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.

Κατά τη διάρκεια της Συνεδρίασης παρέστησαν η εισηγήτρια Ε. Σταθοπούλου, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Συντονισμού και Ελέγχου Ε. Καραμανλής, η Προϊσταμένη του Τμήματος Συντονισμού της Διεύθυνσης Συντονισμού και Ελέγχου Α. Κυριαζή καθώς και ο Μιχαήλ Οικονόμου, πρόεδρος κλιμακίου της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών, οι οποίοι αποχώρησαν, πριν από

την έναρξη της διαδικασίας ψηφοφορίας και της λήψης της απόφασης από τα Μέλη της Αρχής.

Θέμα: Παροχή συμβουλής κατ'άρθρο 2, παρ. 2, περ. ια' του ν. 4013/2011 επί ερωτήματος της "Κοινωνίας της Πληροφορίας Α.Ε." *«αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο ανάθεσης, εξέτασης προδικαστικών προσφυγών, σύναψης και εκτέλεσης εκτελεστικών συμβάσεων στο πλαίσιο Συμφωνίας Πλαίσιο που συνήφθη πριν την εφαρμογή του ν. 4412/2016.»*

Με το από υπ'αριθμ. πρωτ. 10372/09.11.2017 έγγραφο, το οποίο έλαβε αριθμό πρωτοκόλλου ΕΑΑΔΗΣΥ 6685/10.11.2017 η «Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε.» αιτείται την παροχή συμβουλής *«αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο ανάθεσης, εξέτασης προδικαστικών προσφυγών, σύναψης και εκτέλεσης εκτελεστικών συμβάσεων στο πλαίσιο Συμφωνίας Πλαίσιο που συνήφθη πριν την εφαρμογή του ν. 4412/2016.»*

I. Ιστορικό

1. Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο ως άνω έγγραφο - ερώτημα της αναθέτουσας αρχής, η «Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε.» **διενήργησε την 11.02.2013 ανοκτό διαγωνισμό για τη σύναψη συμφωνίας - πλαισίου, εκτιμώμενης αξίας € 7.124.400,00, μη περιλαμβανομένου ΦΠΑ, για το έργο «Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Τώρα»** (Υποέργο 1 της Πράξης με τίτλο «Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Τώρα» του Ε.Π. «Διοικητική Μεταρρύθμιση»). Ο διαγωνισμός διενεργήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 60/2007 και ολοκληρώθηκε με την υπογραφή την 25.09.2015 συμφωνίας - πλαισίου, διάρκειας τριάντα ενός (31) μηνών, με οκτώ (8) αντισυμβαλλόμενους. Σε εφαρμογή της εν λόγω συμφωνίας - πλαισίου έχουν ήδη ανατεθεί ορισμένες εκτελεστικές συμβάσεις. Δεδομένου ότι η συμφωνία - πλαίσιο εξακολουθεί να είναι σε ισχύ, κατά δε τη διάρκεια ισχύος της επήλθαν, δυνάμει του ν. 4412/2016, νομοθετικές μεταβολές στις διαδικασίες ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, η αναθέτουσα αρχή αιτείται την παροχή συμβουλής σχετικά με το εφαρμοστέο δικαίο κατά τη διαδικασία ανάθεσης των εκτελεστικών συμβάσεων, ιδίως εν σχέσει με την εξέταση των διαφορών που τυχόν ανακύψουν κατά τη διαδικασία αυτή, καθώς και την υποχρέωση χρήσης της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ.

II. Νομικό πλαίσιο

2. Στο άρθρο 2 παρ. 2, περ. ια' του ν. 4013/2011, όπως ισχύει, ορίζεται ότι η Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ *“Παρέχει συμβουλές στις αναθέτουσες αρχές με δική της*

πρωτοβουλία ή ύστερα από αιτήματα των τελευταίων, ιδίως κατά το στάδιο εκδίκασης ή εξέτασης προδικαστικών προσφυγών, σχετικά με τη νόμιμη διεξαγωγή των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων και την ομοιόμορφη εφαρμογή της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων". Σχετικά, η παρ. 3 του άρθρου 340 του ν. 4412/2016, όπως τροποποιημένη με το άρθρο 22 περ. 63 του ν. 4441/2016 ισχύει, προβλέπει ότι : «*Η Αρχή στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του ν. 4013/2011 μεριμνά: α) για τη δωρεάν ενημέρωση και καθοδήγηση «δια γενικών οδηγιών» σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, προς υποβολή των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και οικονομικών φορέων, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) για την ορθή εφαρμογή των κανόνων της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων....»*

3. Στο άρθρο 2 «Ορισμοί» του π.δ. 60/2007 (άρθρο 1 Οδηγίας 2004/18/ΕΚ) ορίζεται ότι : «2. α) "Δημόσιες συμβάσεις" είναι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μιας ή περισσότερων αναθετουσών αρχών και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την προμήθεια προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια του παρόντος [.....]. 5. "Συμφωνία-πλαίσιο" είναι μια συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ μιας ή περισσότερων αναθετουσών αρχών και ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων, η οποία αποσκοπεί στον καθορισμό των όρων που διέπουν τις συμβάσεις που πρόκειται να συναφθούν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου, ιδίως όσον αφορά στις τιμές και, ενδεχομένως, τις προβλεπόμενες ποσότητες.»

4. Στο άρθρο «Ορισμοί» του ν. 4412/2016 (άρθρο 2 και άρθρο 33 παρ. 1 εδάφιο 6 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρο 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) ορίζεται ότι : «5) ως «δημόσιες συμβάσεις» και ως «συμβάσεις έργων, υπηρεσιών και προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών/ αναθετόντων φορέων, αντίστοιχα, και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών [...]10) ως «συμφωνία - πλαίσιο» νοείται μία συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων, η οποία αποσκοπεί στον καθορισμό των όρων που διέπουν τις συμβάσεις που πρόκειται να συναφθούν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου, ιδίως όσον αφορά τις τιμές και, όπου ενδείκνυται, τις προβλεπόμενες ποσότητες»

5. Ως προς τις συμφωνίες - πλαίσιο, το άρθρο 39 του ν. 4412/2016 ορίζει τα ακόλουθα:

“1. Οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να συνάπτουν συμφωνίες - πλαίσιο κατά την έννοια της περίπτωσης 10 της παραγράφου 1 του άρθρου 2 εφόσον

εφαρμόζουν τις διατάξεις που προβλέπονται στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221). Η διάρκεια μιας συμφωνίας - πλαίσιο δεν υπερβαίνει τα τέσσερα έτη, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, δεόντος δικαιολογημένων, ιδίως λόγω του αντικειμένου της συμφωνίας - πλαίσιο. 2..... Οι συμβάσεις που βασίζονται σε συμφωνία-πλαίσιο ανατίθενται, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα παράγραφο, καθώς και στις παρ. 4 και 5. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να εφαρμόζονται μόνο μεταξύ των αναθετουσών αρχών που ορίζονται με σαφήνεια για το σκοπό αυτόν στην προκήρυξη διαγωνισμού ή την πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας-πλαίσιο που έχει συναφθεί. Οι συμβάσεις που βασίζονται σε συμφωνία - πλαίσιο δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να συνεπάγονται ουσιώδεις τροποποιήσεις στους όρους της συμφωνίας - πλαίσιο, ιδίως στην περίπτωση που αναφέρεται στην παράγραφο 4. 4. Όταν συνάπτεται συμφωνία - πλαίσιο με ένα μόνο οικονομικό φορέα, οι συμβάσεις που βασίζονται σε αυτή τη συμφωνία - πλαίσιο ανατίθενται, σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας - πλαίσιο. Για την ανάθεση των συμβάσεων αυτών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διαβουλεύονται γραπτώς με τον οικονομικό φορέα που είναι συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία - πλαίσιο, ζητώντας του, εάν χρειάζεται να συμπληρώσει την προσφορά του. 5. Όταν συνάπτεται συμφωνία - πλαίσιο με περισσότερους του ενός οικονομικούς φορείς, η εν λόγω συμφωνία - πλαίσιο εκτελείται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους: α) σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας - πλαίσιο, χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, εφόσον αναφέρονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και προμηθειών, και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για τον προσδιορισμό του συμβαλλόμενου στη συμφωνία - πλαίσιο οικονομικού φορέα που θα τις εκτελέσει· οι εν λόγω όροι αναγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία - πλαίσιο, β) όταν στη συμφωνία - πλαίσιο αναφέρονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών, εν μέρει χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, σύμφωνα με την περίπτωση α', και εν μέρει με την προκήρυξη νέου διαγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας - πλαίσιο, σύμφωνα με την περίπτωση γ', εφόσον προβλέπεται τέτοια δυνατότητα από τις αναθέτουσες αρχές στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία - πλαίσιο. Η επιλογή αν συγκεκριμένα έργα, αγαθά ή υπηρεσίες αγοράζονται κατόπιν προκήρυξης νέου διαγωνισμού ή άμεσα, σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται στη συμφωνία - πλαίσιο, γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία πλαίσιο. Τα έγγραφα της σύμβασης προσδιορίζουν επίσης τους όρους του νέου διαγωνισμού. Οι δυνατότητες που προβλέπονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται επίσης σε οποιοδήποτε μιας συμφωνίας - πλαίσιο για την οποία έχουν τεθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των

σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών, ανεξαρτήτως αν έχουν τεθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών για τα λοιπά τμήματα, γ) αν στη συμφωνία - πλαίσιο δεν έχουν καθορισθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή έργων, υπηρεσιών και αγαθών, με νέο διαγωνισμό μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας - πλαίσιο. 6. Οι διαγωνισμοί που αναφέρονται στις περιπτώσεις β' και γ' της παραγράφου 5 **βασίζονται στους ίδιους όρους με αυτούς που ίσχυαν για την ανάθεση της συμφωνίας - πλαίσιο**, και, όπου κριθεί απαραίτητο, σε ακριβέστερα διατυπωμένους όρους και, όπου ενδείκνυται, σε άλλους όρους που αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία - πλαίσιο σύμφωνα με την ακόλουθη διαδικασία: [.....].

6. Στο άρθρο 61 [με τίτλο "Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης"] και στις παραγράφους 1, 2, 3 και 4 ορίζονται τα ακόλουθα: «1. Για συμβάσεις άνω των ορίων, ως **χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας, της κλειστής διαδικασίας, της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, του ανταγωνιστικού διαλόγου και της σύμπραξης καινοτομίας, νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης σύμβασης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης** ή της προκαταρκτικής προκήρυξης, όταν η τελευταία χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 26. 2. Ως **χρόνος έναρξης της διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, νοείται η ημερομηνία αποστολής προς τους οικονομικούς φορείς της πρώτης πρόσκλησης συμμετοχής σε διαπραγμάτευση [...]** 3. Ως **χρόνος έναρξης ενός διαγωνισμού μελετών, νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης διαγωνισμού μελετών στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. 4. Για συμβάσεις κάτω των ορίων αντί των παραγράφων 1 έως 3, εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 120....»

7. Στη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 376 του ν. 4412/2016 ορίζεται ότι "1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου **εφαρμόζονται σε όλες τις δημόσιες συμβάσεις, [.....] η έναρξη της διαδικασίας σύναψης των οποίων, σύμφωνα με τα άρθρα 61, 120, 290 και 330 αντίστοιχα, λαμβάνει χώρα μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου**. 2. **Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων της παραγράφου 1, οι οποίες έχουν ξεκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται, σύμφωνα με το καθεστώς που ίσχυε κατά το χρόνο έναρξής τους, με την επιφύλαξη της παρ. 8 του άρθρου 379. ...**"

8. Στο άρθρο 345 του ν. 4412/2016 «Πεδίο Εφαρμογής» ορίζεται ότι : «1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 345 έως 374) **εφαρμόζονται στις διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης συμβάσεων του παρόντος νόμου, καθώς και τροποποίησης αυτών, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ και ανεξάρτητα από τη φύση τους**. 2. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου

εφαρμόζονται και στις διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης συμφωνιών πλαίσιο, συμβάσεων παραχώρησης και δυναμικών συστημάτων αγορών, καθώς των τροποποιήσεων αυτών.»

9. Στο άρθρο 379 του ν. 4412/2016 «Έναρξη ισχύος», όπως τροποποιημένο ισχύει, ορίζεται ότι : «7. Οι διατάξεις του Βιβλίου IV (άρθρα 345 έως 374) διέπουν τις διαφορές που αναφύονται από πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες εκδίδονται ή συντελούνται από αναθέτουσες αρχές / αναθέτοντες φορείς, στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης σύμβασης, η οποία εκκινεί, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 61, 120, 290 και 330 του παρόντος: α) για τις δημόσιες συμβάσεις γενικών υπηρεσιών και τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, μετά την 26η Ιουνίου 2017, β) για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και τις δημόσιες συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με εκτιμώμενη αξία σύμβασης (χωρίς Φ.Π.Α.) ίση ή ανώτερη από τα κατώτατα όρια των άρθρων 5 και 235 του παρόντος, όπως ισχύουν κάθε φορά, μετά την 1η Ιανουαρίου 2018. Μέχρι τότε οι ως άνω διαφορές συνεχίζουν να διέπονται από τις διατάξεις του ν. 3886/2010 (Α' 173). Τα προηγούμενα εδάφια της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται και στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων παραχώρησης έργων και υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία σύμβασης ίση ή ανώτερη από το κατώτατο όριο του άρθρου 1 παρ.2 περίπτωση α' του ν. 4413/2016 (Α' 148), όπως ισχύει κάθε φορά, γ) για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και τις δημόσιες συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με εκτιμώμενη αξία σύμβασης (χωρίς Φ.Π.Α.) ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ και κατώτερη από τα όρια των άρθρων 5 και 235 του παρόντος, όπως ισχύουν κάθε φορά, μετά την 1η Μαρτίου 2018. Μέχρι τότε για τις ως άνω διαφορές εφαρμόζεται το άρθρο 127, σε συνδυασμό με το άρθρο 376 παράγραφος 12 του παρόντος. Τα προηγούμενα εδάφια της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται και στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων παραχώρησης έργων και υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία κατώτερη από το όριο του άρθρου 1 παρ. 2 περίπτωση α' του ν.4413/2016 (Α' 148), όπως ισχύει κάθε φορά.»

10. Το άρθρο 36 του ν. 4412/2016 «Υποχρέωση χρήσης - Λειτουργία ΕΣΗΔΗΣ» ορίζει ότι: «1. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ.»

Τέλος, στο άρθρο 23 της ΥΑ 56902/215 με θέμα “Τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ.)” (ΦΕΚ τ. Β' 1924/02.06.2017), ορίζεται ότι “Το Σύστημα υποστηρίζει μηχανογραφικά διαγωνισμούς προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών με τις διαδικασίες της Συμφωνίας Πλαίσιο, σύμφωνα με τις

διατάξεις των άρθρων 39 και 273 του ν.4412/2016 σε συνδυασμό με τους κατά περίπτωση οριζόμενους στα έγγραφα της σύμβασης ειδικούς όρους, κατά το μέρος που δεν αντίκεινται στις ως άνω διατάξεις και τις διατάξεις της παρούσης.

III. Νομική εκτίμηση

11. Το ανωτέρω ερώτημα τίθεται υπ' όψιν της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της περί παροχής συμβουλών στις αναθέτουσες αρχές (άρθρο 2, παρ. 2, περ. ια' του ν. 4013/2011) εν όψει της ανάγκης ερμηνείας και ομοιόμορφης εφαρμογής της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων.

Το υπό εξέταση ερώτημα, αφορά στην επιλογή του εφαρμοστέου *ratione temporis* δικαίου κατά τη διαδικασία ανάθεσης των εκτελεστικών συμβάσεων που πρόκειται να συναφθούν στη βάση συμφωνίας-πλαίσιο, καθώς, η μεν συμφωνία-πλαίσιο έλαβε χώρα σε χρόνο κατά τον οποίο οι σχετικές διαδικασίες ρυθμιζόνταν από τις προβλέψεις της Οδηγίας 2004/18/ΕΕ και οι όροι της είναι σύμφωνοι με αυτές, η ανάθεση ωστόσο ορισμένων εκτελεστικών συμβάσεων θα πραγματοποιηθεί σε χρόνο κατά τον οποίο έχουν ήδη τεθεί σε ισχύ οι Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ και έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη δυνάμει του ν. 4412/2016. Τίθεται, δηλαδή, ζήτημα διαχρονικής εφαρμογής κανόνων, το οποίο, κατ' αρχάς, εμφανίζεται ότι δεν ρυθμίζεται με ειδική μεταβατική διάταξη ούτε του ενωσιακού ούτε του εθνικού δικαίου. Η επιλογή, συνεπώς, του εφαρμοστέου δικαίου θα πρέπει να γίνει με υπαγωγή της υπό εξέταση έννομης σχέσης σε υφιστάμενο κανόνα και με βάση τις γενικές αρχές που διέπουν την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων.

12. Κρίσιμες για την επίλυση του ανωτέρω ζητήματος, δηλαδή για την εφαρμογή ή όχι του ν.4412/2016 επί όλων των θεμάτων που προκύπτουν μετά τη θέση αυτού σε ισχύ και κατά την πορεία ολοκλήρωσης της διαδικασίας της συμφωνίας πλαίσιο με τη σύναψη και των εκτελεστικών συμβάσεων, είναι οι προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 376 παρ. 1-2 του ν. 4412/2016. Σύμφωνα με αυτές ο ανωτέρω νόμος έχει πεδίο εφαρμογής όλες τις δημόσιες συμβάσεις, η **έναρξη της διαδικασίας σύναψης** των οποίων, σύμφωνα με τα άρθρα 61, 120, 290 και 330 αντίστοιχα, λαμβάνει χώρα μετά την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, ενώ, αντιθέτως, διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, που έχουν εκκινήσει πριν από τη θέση σε ισχύ του νόμου αυτού, **συνεχίζονται και ολοκληρώνονται, σύμφωνα με το καθεστώς που ίσχυε κατά το χρόνο έναρξής τους.**

13. Κατόπιν τούτου, ζήτημα προς περαιτέρω έρευνα αποτελεί εάν η έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη σύναψη της συμφωνίας πλαίσιο

αποτελεί έναρξη διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 376 του ν.4412/2016 ή όχι.

Προς το σκοπό αυτό, σκόπιμη κρίνεται η αποσαφήνιση της έννοιας και της φύσης της συμφωνίας - πλαισίου εν σχέσει με τις εκτελεστικές αυτής συμβάσεις. Επ'αυτού, επισημαίνονται τα εξής :

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται στο άρθρο 1 παρ. 5 της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ και επαναλαμβάνεται αυτούσιος στο άρθρο 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, ως «*συμφωνία - πλαίσιο*» νοείται μία συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων, έχει δε ως στόχο τον καθορισμό των όρων που θα διέπουν τις συμβάσεις που πρόκειται να συναφθούν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου. Συναφώς, στην Κατευθυντήρια Οδηγία 3/2014 της ΕΑΑΔΗΣΥ με θέμα *“Η Συμφωνία-Πλαίσιο στις Δημόσιες Συμβάσεις”* αναφέρονται τα ακόλουθα : *“5. Επισημαίνεται κατ’ αρχάς ότι η συμφωνία-πλαίσιο δεν αποτελεί έναν νέο τύπο δημόσιας σύμβασης, αλλά μια μέθοδο, την οποία η αναθέτουσα αρχή μπορεί να χρησιμοποιήσει για την επιλογή του αντισυμβαλλόμενου της. Ως συμφωνία-πλαίσιο επομένως νοείται μια γενική συμφωνία, μία συμφωνία “ομπρέλα” μεταξύ των αναθετουσών αρχών και οικονομικών φορέων, στην οποία αποτυπώνονται εκ των προτέρων κάμποιοι ή και όλοι οι όροι με βάση τους οποίους θα εκτελεστούν οι μελλοντικές συμβάσεις που θα συναφθούν καθ’ όλη τη διάρκεια αυτής της συμφωνίας. Η συμφωνία-πλαίσιο δεν δημιουργεί από μόνη της μια νομικά δεσμευτική σύμβαση, και δεν αποτελεί δημόσια σύμβαση, σε αντίθεση με τις επιμέρους συμβάσεις που συνάπτονται βάσει των συμφωνιών αυτών. [.....]. 15. Οι συμφωνίες-πλαίσιο ολοκληρώνονται σε δύο φάσεις: κατά την πρώτη φάση συνάπτεται η συμφωνία-πλαίσιο, η οποία όπως αναφέρθηκε δεν περιλαμβάνει εκ του νόμου καμία συμβατική δέσμευση, αλλά προδιαγράφει κατά κανόνα τους όρους και τις προϋποθέσεις της τελικής σύμβασης που θα ισχύσει όταν αγοραστούν τα προϊόντα, οι υπηρεσίες και τα έργα, καθώς και τις τιμές ή ένα μηχανισμό καθορισμού της τιμής για τις υπηρεσίες που τελικά θα παρασχεθούν. Η δεύτερη φάση είναι η ανάθεση των συμβάσεων που βασίζονται σε μια συμφωνία-πλαίσιο, των εκτελεστικών συμβάσεων (“call-offs”), με τις οποίες και δημιουργείται τελικά η συμβατική δέσμευση για την αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών συγκεκριμένης ποσότητας, όγκου ή αξίας...”*

14. Από την παράγραφο 1 του άρθρου 39 του ν.4412/2016 (άρθρο 33 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), στην οποία προβλέπεται ότι οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες πλαίσια, **εφόσον εφαρμόζουν τις διατάξεις που προβλέπονται στο Βιβλίο Ι [άρθρα 3-221]**, προκύπτει ότι οι διαδικασίες σύναψης συμφωνίας - πλαισίου ανάγονται στις διαδικασίες σύναψης των

¹ ανηρτημένη στην επίσημη ιστοσελίδα της Αρχής (ΑΔΑ Ω7Τ8ΟΞΤΒ-8ΤΟ)

προβλεπόμενων τύπων δημοσίων συμβάσεων. Καθίσταται ευνόητο ότι η συμφωνία πλαίσιο δεν προστίθεται ως ένας επί πλέον τύπος δημοσίας συμβάσεως στους απαριθμούμενους από το νόμο, αλλά, ως ειδική μέθοδος, επιλέγεται από τις αναθέτουσες αρχές, λόγω της ευελιξίας που διαθέτει και της ευχέρειας που παρέχει σ' αυτές να αντιμετωπίζουν πάγιες, ιδίως, ανάγκες τους για σχετικά μακρό χρονικό διάστημα. Έτσι, η αναθέτουσα αρχή προσαρμόζει τη μέθοδο και τα χαρακτηριστικά της συμφωνίας πλαισίου στην διαγωνιστική διαδικασία που επιλέγει από εκείνες που περιοριστικά διαλαμβάνονται στο νόμο (ανοικτή διαδικασία, κλειστή διαδικασία, ανταγωνιστική διαδικασία διαπραγμάτευσης, διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης κ.ο.κ.). Επομένως, η μέθοδος της συμφωνίας πλαισίου εντάσσεται και υπόκειται στις διαδικασίες του εκάστοτε επιλεγόμενου από την αναθέτουσα αρχή τύπου δημοσίας συμβάσεως, με τις ιδιομορφίες που προβλέπονται για την κατά στάδια πρόοδο της διαγωνιστικής διαδικασίας.

15. Για το λόγο αυτό δεν προβλέπεται ως τύπος δημοσίας συμβάσεως στο άρθρο 61 του ν. 4412/2016, με το οποίο προσδιορίζονται οι χρόνοι έναρξης των διαφόρων τύπων δημοσίων συμβάσεων, δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, η συμφωνία πλαίσιο δεν αποτελεί νέο τύπο, αλλά μέθοδο, η οποία εντάσσεται και προσαρμόζεται κάθε φορά στον επιλεγόμενο από την αναθέτουσα αρχή τύπο. Σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη, ως χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας, της κλειστής διαδικασίας, της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, του ανταγωνιστικού διαλόγου **νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης σύμβασης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης ή της προκαταρκτικής προκήρυξης.** Συνεπώς, κατ' αυτήν την έννοια, εφόσον προκηρύσσεται διαγωνισμός για σύναψη συμφωνίας πλαισίου με την ανοικτή διαδικασία ή την κλειστή ή την ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ή με ανταγωνιστικό διάλογο, ευθέως προκύπτει από το νόμο ότι ως χρόνος έναρξης αυτών νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης σύμβασης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης ή της προκαταρκτικής προκήρυξης.

16. Η διαπίστωση ότι η έναρξη της διαδικασίας σύναψης της συμφωνίας πλαισίου συνιστά και έναρξη της διαδικασίας σύναψης δημοσίας σύμβασης, ως συνέπεια του γεγονότος ότι η συμφωνία πλαίσιο ακολουθεί τους διαδικαστικούς κανόνες των προβλεπόμενων τύπων δημοσίων συμβάσεων, ενισχύεται και από τα περαιτέρω εκτιθέμενα, αλλά και τις ειδικότερες σκέψεις της Κατευθυντήριας Οδηγίας 3/2014 (Κ.Ο. 3/2014) της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.

“Για τη σύναψη των συμφωνιών-πλαίσιο, οι αναθέτουσες αρχές ακολουθούν τους διαδικαστικούς κανόνες που εφαρμόζονται στις δημόσιες συμβάσεις. Οι αναθέτουσες αρχές είναι ελεύθερες να επιλέξουν την ανοικτή ή την κλειστή διαδικασία για την επιλογή των οικονομικών φορέων που θα συμμετέχουν στη

συμφωνία-πλαίσιο, ή εφόσον πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις, και τη διαδικασία με διαπραγμάτευση ή του ανταγωνιστικού διαλόγου. Θα πρέπει επίσης να εφαρμόσουν και τους κανόνες για τις τεχνικές προδιαγραφές, τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής και τα κριτήρια ανάθεσης.” (ΚΟ σκ.28).

Από τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 39 του ν.4412/2016 (άρθρο 33 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) συνάγεται ότι οι αναθέτουσες αρχές και οι οικονομικοί φορείς που είναι συμβαλλόμενα μέρη σε μία συμφωνία-πλαίσιο παραμένουν ίδιοι καθ' όλη τη διάρκεια αυτής. Κανένα νέο μέρος δεν μπορεί να συμμετέχει στη συμφωνία-πλαίσιο μετά τη σύναψή της. Όπως ορίζει και η **ερμηνευτική ανακοίνωση** (*Explanatory Note - Framework Agreements - Classic Directive, p.5*) της Επιτροπής, **«οι συμφωνίες-πλαίσια αποτελούν ένα κλειστό σύστημα, στο οποίο κανείς άλλος εκτός των αρχικώς συμβαλλομένων, δεν μπορεί να συμμετέχει, είτε ως αναθέτουσα αρχή είτε ως οικονομικός φορέας»** (ΚΟ 3/2014 σκ.21).

Από την ίδια ανωτέρω διάταξη προκύπτει ότι με την προκήρυξη της συμφωνίας πλαισίου προσδιορίζονται οι βασικοί όροι της σύναψης τόσο της συμφωνίας πλαισίου, όσο και της ανάθεσης των εκτελεστικών συμβάσεων, στους οποίους δεν είναι δυνατή η επέλευση ουσιωδών τροποποιήσεων. Ειδικότερα: *“...Για την ανάθεση των συμβάσεων μιας συμφωνίας-πλαίσιο οι αναθέτουσες αρχές δεν χρειάζεται να προβούν εκ νέου σε μια νέα διαγωνιστική διαδικασία. Παρόλα αυτά και σε αυτό το στάδιο, θα πρέπει να τηρούνται οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου κυρίως όσον αφορά την ίση μεταχείριση των οικονομικών φορέων. Σημειώνεται ότι οι βασικοί όροι τόσο της σύναψης της συμφωνίας-πλαίσιο, όσο και της ανάθεσης των εκτελεστικών συμβάσεων θα πρέπει ήδη να προσδιορίζονται στην διακήρυξη της συμφωνίας-πλαίσιο ή στα συνοδευτικά αυτής έγγραφα. Παρά τη σχετική ευελιξία που παρέχεται στις αναθέτουσες αρχές κατά την ανάθεση των συμβάσεων της συμφωνίας-πλαίσιο, στο τρίτο εδάφιο της παράγραφο 2 του άρθρου 26 του πδ 60/2007 προβλέπεται ότι «Κατά τη σύναψη των συμβάσεων που βασίζονται στη συμφωνία-πλαίσιο, τα μέρη δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να επιφέρουν ουσιαστικές τροποποιήσεις στους όρους της συμφωνίας-πλαίσιο»* (ΚΟ 3/2014 σκ.39).

Κρίσιμο, επίσης, στοιχείο συνιστά ο περιορισμός της δημοσιότητας στη διαδικασία της συμφωνίας πλαισίου στην απαίτηση δημοσίευσης μόνον της σχετικής προκήρυξης του διαγωνισμού για τη σύναψη συμφωνίας-πλαίσιο στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ. Ειδικότερα: *“Στη συμφωνία-πλαίσιο απαιτείται μία μόνον δημοσίευση στην ΕΕΕΕ, η οποία καλύπτει τόσο τη σύναψη της συμφωνίας-πλαίσιο όσο και τη μεταγενέστερη ανάθεση των εκτελεστικών αυτής συμβάσεων. Από τη στιγμή που συνάπτεται μια συμφωνία-πλαίσιο, δεν απαιτείται δημοσίευση και για την ανάθεση των συμβάσεων που βασίζονται στη συμφωνία-πλαίσιο”* (ΚΟ 3/2014 σκ. 24 και 26).

Εξ άλλου, στην ανωτέρω μόνη δημοσιευόμενη **προκήρυξη της συμφωνίας-πλαisiού** πρέπει να διευκρινίζεται ότι πρόκειται για συμφωνία-πλαisiο, να περιλαμβάνονται οι αναθέτουσες αρχές που έχουν δικαίωμα, βάσει των όρων της συμφωνίας-πλαisiού, να συνάψουν επιμέρους συμβάσεις, να προσδιορίζεται εάν πρόκειται να συναφθεί συμφωνία-πλαisiο με έναν ή περισσότερους οικονομικούς φορείς και να ορίζεται ο αριθμός των φορέων που πρόκειται να γίνουν δεκτοί, να αναφέρεται η διάρκεια της συμφωνίας-πλαisiού, να διαλαμβάνεται εκτίμηση της συνολικής αξίας των συμβάσεων που πρόκειται να ανατεθούν βάσει αυτής, να προσδιορίζεται η διαδικασία που θα ακολουθηθεί (ανοικτή, κλειστή, με διαπραγμάτευση), καθώς και τα κριτήρια ανάθεσης της συμφωνίας-πλαisiού και των εκτελεστικών συμβάσεων (ΚΟ 3/2014 σκ. 25).

17. Από τα ανωτέρω αναφερόμενα, μπορεί να γίνει αβίαστα δεκτό ότι η διαδικασία ανάθεσης μιας συμφωνίας - πλαisiού δεν διαφοροποιείται ουσιωδώς από τις κλασσικές διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Στο σημείο που διαφοροποιούνται οι συμφωνίες-πλαisiο είναι ο τρόπος ανάθεσης των συμβάσεων που βασίζονται σε αυτές (ΚΟ 3/2014 σκ. 38). Επομένως, από την ανωτέρω ανασκόπηση, προκύπτει ότι η **έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη σύναψη της συμφωνίας πλαisiού αποτελεί έναρξη διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 376 του ν.4412/2016.**

18. Μετά την αμέσως ανωτέρω παραδοχή, ανακύπτει και η απάντηση στο τεθέν ερώτημα, ότι, δηλαδή, οι εκτελεστικές συμβάσεις των συμφωνιών πλαisiών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν.4412/2016, εφόσον η έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη σύναψη συμφωνίας πλαisiού έχει προηγηθεί της θέσης σε ισχύ του νόμου αυτού και τούτο διότι η συμφωνία αυτή προκηρύσσεται σύμφωνα με τους διαδικαστικούς κανόνες ενός από τους προβλεπόμενους στο νόμο τύπους δημοσίων συμβάσεων (ανοικτή διαδικασία, κλειστή διαδικασία, ανταγωνιστικό διάλογο, ανταγωνιστική διαδικασία διαπραγμάτευσης, διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης), των οποίων ρητά προσδιορίζεται ο χρόνος έναρξης και σύμφωνα με αυτόν και η υπαγωγή της κάθε δημόσιας σύμβασης στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, επομένως και εκείνης που σκοπεύει τη σύναψη συμφωνίας πλαisiού. Αντιθέτως, μάλιστα, όπως προβλέπεται στη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 376 του ν.4412/2016, στην περίπτωση αυτή οι εν λόγω διαδικασίες, η έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας των οποίων, σύμφωνα με τα άρθρα 61, 120, 290 και 330 αντίστοιχα, έχει λάβει χώρα πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, **συνεχίζονται και ολοκληρώνονται, σύμφωνα με το καθεστώς που ίσχυε κατά το χρόνο έναρξής τους.**

19. Αντιστοίχως, η παρεχόμενη στο προσυμβατικό στάδιο έννομη προστασία, σύμφωνα με τα ανωτέρω γεγόμενα δεκτά, καταλαμβάνεται από τις ρυθμίσεις

του προηγούμενου του ν.4412/2016 νομοθετικού καθεστώτος, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στην παράγραφο 7 του άρθρου 379 του νόμου αυτού, τα οποία συναρτούν την αρμοδιότητα της ΑΕΠΠ από το χρόνο εκκίνησης της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

Συναφώς, επισημαίνεται ότι, κατά πάγια νομολογία, το ισχύον κατά περίπτωση δικονομικό καθεστώς καταλαμβάνει τόσο τις διαφορές που αναφύονται κατά τη διαδικασία σύναψης συμφωνιών-πλαισίων, όσο και εκείνες που προηγούνται της σύναψης των δημοσίων συμβάσεων που βασίζονται σε αυτές², ενώ περαιτέρω, επισημαίνεται ότι δεν είναι δυνατή με τη διακήρυξη η επιλογή δικονομικού καθεστώτος διαφορετικού από το νόμιμο³.

20. Τέλος, για τους ίδιους λόγους, οι εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται βάσει μιας συμφωνίας πλαισίου, της οποίας η έναρξη διαγωνιστικής διαδικασίας έχει λάβει χώρα πριν από τη θέση σε ισχύ του ν.4412/2016, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 36 του νόμου αυτού ή των δυνάμει αυτού εκδοθεισών κανονιστικών πράξεων, σχετικά με την υποχρέωση χρήσης του ηλεκτρονικού συστήματος Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.

IV. Συμπέρασμα

Με βάση, συνεπώς, τα ανωτέρω, η απάντηση που προσήκει να δοθεί στα ερωτήματα της αναθέτουσας αρχής έχει ως ακολούθως :

1. Η συμφωνία-πλαίσιο δεν αποτελεί δημόσια σύμβαση καθ' εαυτήν, αλλά η έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη σύναψή της συνιστά έναρξη διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης. Εφαρμοστέο, συνεπώς, κατά τη διαδικασία ανάθεσης των (εκτελεστικών) δημοσίων συμβάσεων που ανατίθενται βάσει συμφωνίας - πλαισίου, είναι το δικαίωμα που διέπει την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων κατά το χρόνο έναρξης της διαδικασίας για τη σύναψη της συμφωνίας πλαισίου.

2. Ομοίως, η επίλυση των διαφορών που τυχόν ανακύψουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης των εκτελεστικών συμβάσεων θα γίνει βάσει των διατάξεων που ίσχυαν κατά τον χρόνο έναρξης της διαγωνιστικής διαδικασίας για τη σύναψη της συμφωνίας πλαισίου.

3. Τέλος, κατά τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά, οι εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται βάσει μιας συμφωνίας πλαισίου, της οποίας η έναρξη

² Βλ. σχετ. 86/2014 ΣτΕ (ΕπΑν) επί εφαρμογής του ν. 3886/2010, όπου : «Επειδή, κατά την έννοια των προεκτεθεισών διατάξεων, ο ν. 3886/2010, υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις που θέτει, διέπει, μεταξύ άλλων, την εκδίκαση των διαφορών που αναφύονται κατά τη διαδικασία σύναψης συμφωνιών – πλαίσιο, όσο και εκείνων που, ανακύπτοντας μετά ταύτα, στα πλαίσια των εν λόγω συμφωνιών – πλαίσιο, προηγούνται της σύναψης των συμβάσεων δημόσιας προμήθειας που βασίζονται σε αυτές»

³ 1130/2007 ΕΑ ΣτΕ : «.....δεδομένου ότι με τη διακήρυξη δεν μπορεί να γίνεται επιλογή δικονομικού καθεστώτος επίλυσης της επίδικης διαφοράς διαφορετικού από το νόμιμο (ΕΑ ΣτΕ 1012/2009, ΣτΕ 381/2008, ΕΑ ΣτΕ 189/2006, 566, 255/2005, 998/2007)»

διαγωνιστικής διαδικασίας έχει λάβει χώρα πριν από τη θέση σε ισχύ του ν.4412/2016, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για τη υποχρεωτική χρήση του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.

Αθήνα, 21 Δεκεμβρίου 2017

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Ο Πρόεδρος

Γεώργιος Καταπόδης